

ГЛАВА ВТОРА

ТАЙНСТВОТА НА ИЗЦЕЛЕНИЕТО

1420 Чрез тайнствата на християнското посвещение човек приема новия живот на Христос. Но този живот ние носим „в глинени съдове“ (2 Кор. 4, 7). Сега той още „е скрит с Христос в Бога“ (Кол. 3, 3). Ние се намираме още в „нашето земно жилище“¹, изложени на страдания, болести и смърт. Този нов живот на синове Божии може да отслабне и дори да бъде загубен поради греха.

1421 Господ Исус Христос, лекар на нашите души и тела, който прости греховете на паралистика и му възвърна телесното здраве², пожела Неговата Църква да продължава чрез силата на Светия Дух Неговото дело на изцеление и спасение и по отношение на нейните собствени членове. Това е целта на двете тайнства на изцелението: тайнството Покаяние и Елеосвещение (Помазването на болните).

Член 4

ТАЙНСТВОТО НА ПОКАЯНИЕТО И ПОМИРЕНИЕТО

1422 „Тези, които пристъпват към тайнството Покаяние, получават от милосърдието на Бога прошка за обидата, която са Му нанесли, и в същото време са помирени с Църквата, която е наранена от тяхния грях и която с любов, пример и молитва работи за тяхното обръщане.“³ 980

I. Откъде идва названието на това тайнство?

1423 Нарича се *тайнство на обръщането*, защото свещенодействието претворява на дело призива на Исус за Покаяние⁴ и съветва 1989

¹ Вж. 2 Кор. 5, 1.

² Вж. Марк. 2, 1-12.

³ CONCILIIUM VATICANUM II. Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

⁴ Вж. Марк. 1, 15.

- 1440 да се върне към Отца⁵ всеки, който се е отдалечил от него чрез греха. Нарича се *тайнство на Покаянието*, защото осветява личния и църковния път на обръщане, разкаяние и удовлетворение на християнина грешник.
- 1456 1424 Нарича се *тайнство на изповедта*, защото признанието, изповядването на греховете пред свещеника е съществен елемент на това тайнство. В дълбок смисъл това тайнство е също една „изповед“, признателност и възхвала на светостта на Бога и на неговото милосърдие към човека грешник.
- 1449 Нарича се *тайнство на прошката*, защото чрез сакраменталното опрощение, давано от свещеника, Бог дарява на каещия се „прошка и мир“.⁶
- 1442 Нарича се *тайнство на Помирението*, защото дава на грешника любовта на Бога, който помирява: „Примирете се с Бога“ (2 Кор. 5, 20). Този, който живее с милосърдната любов на Бога, е готов да отговори на призива на Господа: „Иди първом се помири с брата си“ (Мат. 5, 24).

II. Защо тайнството на Помирението следва Кръщението?

- 1263 1425 „Но се умихте, но се осветихте, но се оправдахте в името на Господа нашего Иисуса Христа и чрез Духа на нашия Бог“ (1 Кор. 6, 11). Трябва да си даваме сметка за величието на дара на Бога, който сме получили в тайнствата на християнското посвещение, за да разберем до каква степен грехът е нещо изключено за тези, които са облечени в Христа.⁷ Но св. Иван Апостол казва още: „Ако кажем, че нямаме грях, себе си мамим и истината не е в нас (1 Йоан. 1, 8).
- 2838 И сам Господ ни учи да се молим: „Прости нам греховете“ (Лк. 11, 4), като свързва взаимното прощаване на нашите грехове с прошката, която Бог ще ни даде за нашите грехове.

1426 *Обръщането* към Христос, новото раждане в Кръщението, дарът на Светия Дух, Тялото и Кръвта на Исус, получени като храна, ни направиха „свети и непорочни пред Него“ (Еф. 1, 4), както и самата Църква, Невеста на Христос, е „света и непорочна“ пред

⁵ Вж. Лук. 15, 18.

⁶ *Ordo Paenitentiae*, 46. 55 (Typis Polyglottis Vaticanis 1974) p. 27. 37.

⁷ Вж. Гал. 3, 27.

Него (Еф.5, 27). Обаче новият живот, получен при християнското посвещение, не е премахнал слабостта на човешката природа, нито склонността към греха, която Преданието нарича *сладострастие*, което остава в кръстените, за да преминат своите изпитания в битката на християнския живот, подпомагани от благодатта на Христос⁸. Тази битка е именно борбата на *обръщането* с оглед на светостта и на вечния живот, към които Господ не престава да ни зове.⁹ 405, 978
1264

III. Обръщането на кръстените

1427 Исус призовава към обръщане. Този призив е съществена част от благовестието на Царството: „Времето се изпълни, и наближи Царството Божие; покайте се и вярвайте в Евангелието“ (Марк. 1, 15). В проповедта на Църквата този призив най-напред се отправя към тези, които не познават още Христос и неговото Евангелие. Така Кръщението е най-главното средство за първото и основно обръщане. Само чрез вярата в Евангелието и Кръщението¹⁰ човек се отказва от злото и печели спасението, т.е. опрощението на всички грехове и дара на новия живот. 541
1226

1428 Така, призивът на Христос за обръщане продължава да дава отзвук в живота на християните. Това *второ обръщане* е едно непрекъснато задължение за цялата Църква, която „включва грешниците в своето лон“ и която сега „е същевременно света и призвана да се пречиства и която прави непрекъснато усилия за покаяние и обновление“¹¹. Това усилие за обръщане не е само човешко дело. То е усилие на „сърце съкрушено“¹², привлечено и движено от благодатта¹³ да отговори на милосърдната любов на Бога, който пръв ни обикна¹⁴. 1036
853
1996

1429 За това свидетелства обръщането на св. Петър след трикратното му отричане от своя Учител. Погледът на Исус, изпълнен с безкрайно милосърдие, предизвиква сълзи на покаяние¹⁵ и след възкресението Гос-

⁸ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canon 5: DS 1515.

⁹ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de iustificacione*, c. 16: DS 1545; CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 40: AAS 57 (1965) 44-45.

¹⁰ Вж. *Деян.* 2, 38.

¹¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 12.

¹² Вж. *Пс.* 50, 19.

¹³ Вж. *Иоан.* 6, 44; 12, 32.

¹⁴ Вж. *1 Иоан.* 4, 10.

¹⁵ Вж. *Лук.* 22, 61-62.

подне – трикратното потвърждение на любовта към Него.¹⁶ Второто обръщане има също едно *общностно* измерение. Това личи от призива на Господа към всяка Църква: „Покай се!“ (Откр. 2, 5. 16).

Свети Амвросий казва за двете обръщания, че в Църквата „има вода и сълзи: водата на Кръщението и сълзите на Покаянието“.¹⁷

IV. Вътрешното покаяние

1430 Както при пророците, призивът на Христос за обръщане и покаяние не се отнася най-напред за външните дела – „вретище и пепел“, постите и умъртвяванията на плътта, – но за *обръщането на сърцето, вътрешното покаяние*. Без него делата на покаяние остават безплодни и лъжливи; обратно, вътрешното обръщане подтиква към изразяване на това поведение с видими знаци, с жестове и дела на покаяние.¹⁸

1431 Вътрешното покаяние е радикално преориентиране на целия живот, възвръщане, обръщане към Бога с цялото ни сърце, скъсване с греха, отвращение от злото, погнуса от лошите деяния, които сме извършили. Същевременно то съдържа желанието и решението за промяна на живота с надежда за божественото милосърдие и с доверие в помощта на Неговата благодат. Това обръщане на сърцето е придружено от спасителна тъга и болка, които Отците наричат *animi cruciatus* (терзание на духа), *compunctio cordis* (разкаяние на сърцето).¹⁹

1432 Сърцето на човека е тежко и закоравяло. Трябва Бог да даде на човека ново сърце.²⁰ Обръщането най-напред е дело на благодатта на Бога, който прави нашите сърца да се завърнат при Него: „Обърни ни към Тебе, Господи, и ще се обърнем“ (Плач Иер. 5, 21). Бог ни дава сила, за да започнем отначало. Като открива величието на Божията любов, нашето сърце се разтърсва от ужаса и тежестта на греха и започва да се страхува да не обиди Бога чрез греха и да бъде отделено от Него. Човешкото сърце се обръща, като поглежда към Този, Когото нашите грехове са проболи.²¹

¹⁶ Вж. *Иоан.* 21, 15-17.

¹⁷ SANCTUS AMBROSIUS, *Epistula extra collectionem* 1 [41], 12: CSEL 82/3, 152 (PL 16, 1116).

¹⁸ Вж. *Иоан.* 2, 12-13; *Ис.* 1, 16-17; *Мат.* 6, 1-6. 16-18.

¹⁹ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 4: DS 1676-1678; *Id.*, Sess. 14^a, *Canones de Paenitentia*, canon 5: DS 1705; *Catechismus Romanus*, 2, 5, 4: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 289.

²⁰ Вж. *Иез.* 36, 26-27.

²¹ Вж. *Иоан.* 19, 37.

„Да приковем взор към Кръвта на Исус и да разберем колко е скъпа за небесния Отец, защото, пролята за нашето спасение, тя запази за целия свят благодатта на разкаянието.“²²

1433 След Пасхата това е Светият Дух, който „ще избличи света за грях“,²³ а това значи, че светът не е повярвал в Този, Когото Отец изпрати. Но същият този Дух, Който разкрива греха, е Утешител,²⁴ който дава на човешкото сърце благодатта на Покаянието и обръщането.²⁵ 729
692, 1848

V. Множеството форми на покаяние в християнския живот

1434 Вътрешното покаяние на християнина може да има твърде различни изрази. Священото Писание и Отците настояват особено на три форми: *пост, молитва, милостиня*²⁶, които изразяват обръщането по отношение на самия себе си, по отношение на Бога и по отношение на другите. Покрай радикалното очистване, извършено от Кръщението или от мъченичеството, те цитират като средство за получаване на прошка за греховете усилията да се помирим с ближния си, сълзите на покаяние, грижата за спасение на ближния²⁷, застъпничеството на светците и делата на любовта, „която покрива много грехове“ (*1 Петр.* 4, 8). 1969

1435 Обръщането се извършва в ежедневния живот с жестове на помирение, грижа за бедните, упражняване и защита на справедливостта и на правото²⁸, чрез признаване на грешките пред братята, братската поправка, преосмисляне на живота, изпитване на съвестта, духовно ръководство, приемане на страданията, твърдост в гоненията заради правдата. Да носиш своя Кръст всеки ден и да следваш Исус – това е най-сигурният път към покаянието.²⁹

1436 *Евхаристия и Покаяние.* Обръщането и ежедневното покаяние намират своя извор и храна в Евхаристията, защото в нея присъства жертвата на Христос, която ни помири с Бога; чрез нея се хранят и подкрепят тези, които живеят живота на Христос; „Тя е противоотровата, която ни осво-

²² SANCTUS CLEMENS ROMANUS, *Epistula ad Corinthios* 7, 4: SC 167, 110 (FUNK 1, 108).

²³ Вж. *Иоан.* 16, 8-9.

²⁴ Вж. *Иоан.* 15, 26.

²⁵ Вж. *Деян.* 2,36-38; IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Dominum et vivificantem*, 27-48: AAS 78 (1986) 837-868.

²⁶ Вж. *Тов.* 12, 8; *Мат.* 6, 1-18.

²⁷ Вж. *Иак.* 5, 20.

²⁸ Вж. *Ам.* 5, 24; *Ис.* 1, 17.

²⁹ Вж. *Лук.* 19, 23.

1394 бождава от всекидневните ни грешки и ни предпазва от смъртни грехове.³⁰

1437 Четенето на Светото Писание, молитвата на Литургията на Часовете и на „Отче наш“, всеки искрен акт на богопочитане и благочестие съживяват в нас духа на обръщане и покаяние и спомагат за опрощаване на греховете.

540 1438 *Периодите и дните на покаяние* в течение на литургичната година (през постите, всеки петък като възпоменание за смъртта на Господа) са подходящо време за покаяние в Църквата.³¹ Тези времена са подходящи специално за духовните упражнения, литургиите на покаяние, поклонничества в знак на покаяние, доброволни лишения, както и пости и милостиня, братска подялба на това, което имаш, с другите (мисионерски дела и дела на милосърдие).

2043

545 1439 *Движението на обръщане и покаяние* е чудесно описано от Исус в притчата, наречена „Притча за блудния син“, чийто център е „милостивият баща“.³² Омаята, примамливостта на една лъжлива свобода, напускането на бащината къща; безкрайната мизерия, в която синът изпада, след като прахосва своето богатство; безкрайното унижение да бъде принуден да пасе свинете и, още по-лошо, да се храни с жълъди, с които хранят прасетата; разсъжденията върху загубените блага; разкаянието и решението да се признае за виновен пред своя баща; пътят на завръщане; великодушният прием на бащата; радостта на бащата: всичко това са черти, присъщи на обръщането. Хубавата дреха, пръстенът и празничното угощение са символите на този нов живот, чист, достоен, пълен с радост, какъвто е животът на човек, който се е завърнал към Бога и в лоното на своето семейство, което е Църквата. Само сърцето на Христос, Който познава дълбините на любовта на Своя Отец, може да ни разкрие дълбочината на Неговото милосърдие по толкова пълен с простота и красота начин.

VI. Тайнството на Покаянието и Помирението

1850 1440 Грехът е преди всичко обида на Бога, скъсване на връзката с Него. В същото време той нанася вреда и на общуването с Църква-

³⁰ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 13^a, *Decretum de ss. Eucharistia*, c. 2: DS 1638.

³¹ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 109-110: AAS 56 (1964) 127; CIC canones 1249-1253; CCEO canones 880-883.

³² Вж. *Лук.* 15, 11-24.

та. Ето защо обръщането допринася в едно и също време за прощката от Бога и за помирение с Църквата, което изразява и осъществява литургически тайнството на Покаянието и на Помирението³³.

САМО БОГ ПРОЩАВА ГРЕХА

1441 Само Бог прощава греха.³⁴ Тъй като Исус е Син Божи, Той казва за Себе Си: „Син Човечески има власт на земята да прощава греховете“ (*Марк.* 2, 10) и Сам упражнява тази божествена власт: „Прощават ти се греховете!“ (*Марк.* 2, 5; 35).³⁵ Нещо повече: по силата на божественото си пълномощие Той дава тази власт на хората³⁶, за да я упражняват в Негово име. 270, 431 589

1442 В Своята молитва, в Своя живот и в Своята дейност Христос поиска цялата Негова Църква да бъде знак и инструмент на прощката и на помирението, които Той спечели за нас с цената на Своята Кръв. Той обаче повери упражняването на властта за опрощението на греховете на апостолската служба. На нея е поверена „службата на примирението“ (*2 Кор.* 5, 18). Апостолът е пратен „в името на Христа“, „това е сам Бог“, който чрез Него насърчава и моли: „Примирете се с Бога“ (*2 Кор.* 5, 20). 983

ПОМИРЕНИЕТО С ЦЪРКВАТА

1443 По време на обществения си живот Исус не само прощаваше греховете, но показваше и последствието от тази прошка. Той отново събираше опростените грешници в общността на Божия народ, откъдето грехът ги беше отдалечил и дори изключил. Един блестящ пример за това е фактът, че Исус допуска грешниците на Своята трапеза. Нещо повече, Той самият сяда на тяхната трапеза, жест, който изразява по един вълнуващ начин едновременно прощката на Бога³⁷ и възвръщането в лоното на Божия народ.³⁸ 545

³³ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

³⁴ Вж. *Марк.* 2, 7.

³⁵ Вж. *Лук.* 7, 48.

³⁶ Вж. *Иоан.* 20, 21-23.

³⁷ Вж. *Лук.* 15.

³⁸ Вж. *Лук.* 19, 9.

- 981 1444 Като дава на апостолите част от Своята собствена власт да прощават греховете, Господ им дава също и власт да помиряват грешниците с Църквата. Това църковно измерение на тяхното задължение се изразява именно в тържествените думи на Христос към Симон-Петър: „И ще ти дам ключовете на Царството Небесно и каквото свържеш на земята, ще бъде свързано на небесата; и каквото развържеш на земята, ще бъде развързано на небесата“ (Мат. 16, 19). „Това задължение да връзва и развързва, което беше дадено на Петър, беше дадено също и на апостолската колегия, обединена около своя Глава“ (Мат. 18, 18; 28, 16-20)³⁹.
- 553 1445 Думите *връзвам и развързвам* означават: този, когото ще изключите от вашето общение, ще бъде изключен от общението с Бога, този, когото приемете отново във вашето общение, и Бог също ще го приеме в своето общение. *Помирението с Църквата е неделимо от помирението с Бога.*

ТАЙНСТВОТО НА ОПРОЩЕНИЕТО

- 979 1446 Христос постанови тайнството Покаяние за всички грешници, членове на Своята Църква, най-вече за тези, които след Кръщението са паднали отново в тежък грях и по този начин са загубили кръщелната благодат и са наранили църковното общение. Точно на тях
- 1856 тайнството Покаяние поднася нова възможност да се възвърнат и да намерят благодатта на прошката. Отците на Църквата представят това тайнство като „втора котва [на спасение] след корабкрушението, каквото представлява загубата на благодат“⁴⁰.
- 1990

1447 С течение на времето конкретната форма, под която Църквата е упражнявала тази власт, получена от Господа, се е променяла многократно. През първите векове Помирението на християните, които са извършили особено тежки грехове след тяхното Кръщение (като идолопоклонство, човекоубийство или прелюбодееяние), е било свързано с твърде строго наказание, според което каещите се трябвало публично да се каят за своите грехове, често пъти в течение на дълги години, преди да получат опрощение. В този „чин“ на каещите

³⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 22: AAS 57 (1965) 26.

⁴⁰ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 14: DS 1542; вж. TERTULLIANUS, *De penitentia* 4, 2: CCL 1, 326 (PL 1, 134).

се, който се е отнасял само до някои тежки грехове, грешниците са се допускали рядко, а в някои области това се е правело само един път в живота. През VII век, вдъхновени от монашеската традиция на Изток, ирландски мисионери въведоха в континентална Европа „частната“ практика на покаянието, която не изисква публично и продължително извършване на дела на покаяние, преди да се получи Помирението с Църквата. Тайнството оттук нататък се извършва по-прикрито, само между каещия се и свещеника. Тази нова практика предвижда възможността за повтаряне на това тайнство и по този начин отваря пътя за едно редовно зачестяване на това тайнство. Тя позволява да се интегрират в едно сакраменталното отслужване опрощаването на тежките и на простителните грехове. Такава е в общи линии формата на покаяние, която Църквата практикува до наши дни.

1448 В хода на промените, които учението и отслужването на това тайнство са познали в течение на вековете, се вижда същата *основна структура*. Тя съдържа два еднакво съществени елемента: от една страна, делата на човека, който се обръща под действието на Светия Дух, а именно разкаянието, признанието и удовлетворението; от друга страна, действието на Бога чрез намесата на Църквата. Църквата, която чрез епископа и неговите свещеници дава в името на Исус Христос опрощение на греховете, определя начина за удовлетворение (епитимия), моли се също за грешника и се разкайва заедно с него. Така грешникът се лекува и възстановява в църковното общение.

1449 Формулата на опрощението, която се използва в латинската Църква, изразява съществените елементи на това тайнство: Отецът на милосърдието е извор на всяка прошка. Той осъществява помирението на грешниците чрез Пасхата на Своя Син и чрез дара на Светия Дух, с помощта на молитвата и службата на Църквата: 1481
234

„Милосърдният Бог Отец, Който чрез смъртта и възкресението на Своя Син помири света със Себе си и изпрати Светия Дух за опрощение на греховете, нека чрез службата на Църквата ти даде опрощение и мир. И Аз ти прощавам греховете в името на Отца и Сина и Светаго духа.“⁴¹

⁴¹ *Ordo Paenitentiae*, 46. 55 (Typis Polyglottis Vaticanis 1974) p. 27. 37.

VII. Действия на каещия се

1450 „Покаянието задължава грешника да приеме доброволно всички негови елементи: в своето сърце – съкрушението; в своята уста – изповедта; в своето поведение – пълно смирение и плодносно удовлетворение.“⁴²

СЪКРУШЕНИЕ

431 1451 Съкрушението заема първо място сред действията на каещия се. То е „страдание на душата и отричане от извършения грях заедно с решението да не греши повече за в бъдеще“.⁴³

1822 1452 Когато съкрушението произлиза от любов към възлюбения над Бога, то се нарича „съвършено“ (съкрушение от любов). Едно такова съкрушение прощава простителните грехове; то получава също и прошка за смъртните грехове, ако е съпроводено от твърдо решение да се прибере при първата възможност до свещенодействената изповед⁴⁴.

1453 Съкрушението, наречено „несъвършено“ или „непълно“, също е дар Божии, въздействие на Светия Дух. То се поражда от осъзнаването на грозотата на греха или от страха за вечното осъждане или друго наказание, с което е заплашен грешникът (съкрушение поради страх). Едно подобно разтърсване на сърцето може да бъде начало на вътрешна еволюция, която под действието на благодатта може да завърши със сакраменталното опрощение. Обаче човек не може да получи опрощение на тежките грехове само с несъвършеното съкрушение. Въпреки това то предразполага да се получи такова опрощение в тайнството на Покаянието.⁴⁵

1454 Добре е приемането на това тайнство да се подготви чрез *изпитване на съвестта*, направено в светлината на Словото Божие. Най-подходящите за тази цел текстове трябва да се търсят в моралната катехеза на Десетте Божии заповеди, в Евангелията и апос-

⁴² *Catechismus Romanus*, 2, 5, 21: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 299; вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 3: DS 1673.

⁴³ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 4: DS 1676.

⁴⁴ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 4: DS 1677.

⁴⁵ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 4: DS 1678; Id., Sess. 14^a, *Canones de sacramento Paenitentiae*, canon 5: DS 1705.

толските Послания: Проповедта на планината, апостолските поучения⁴⁶.

ИЗПОВЯДВАНЕ НА ГРЕХОВЕТЕ

1455 Изповядването на греховете (изповедта) дори само от чисто човешка гледна точка ни освобождава и улеснява нашето помирение с другите. Чрез изповедта човек гледа в лице греховете, за които се е оказал виновен; той приема отговорността за тях и с това отново се открива пред Бога и общението на Църквата, за да си осигури ново бъдеще. 1424 1734

1456 Изповедта пред свещеника представлява основната част от тайнството Покаяние: „В своята изповед разкайващите се трябва да изброят всички смъртни грехове, които те съзнават, след като са изпитали съвестта си, дори и ако тези грехове са най-скрити и ако са извършени единствено срещу двете последни заповеди на Декалога⁴⁷, защото понякога тези грехове нараняват по-дълбоко душата и са по-опасни от тези, които са били извършени явно“⁴⁸. 1855

„Когато вярващите в Христос се стараят да изповядат всички грехове, които си спомнят, те, без съмнение, представят всички тези грехове, за да бъдат опростени от Божието милосърдие. Тези, които действат по друг начин и които скриват съзнателно някой от тях, не предлагат на божествената доброта нищо, което тя може да прости чрез застъпничеството на свещеника. Защото „ако болният се срамува да открие на лекаря своята рана, лекарското изкуство не може да лекува това, което не знае“⁴⁹. 1505

1457 Според църковната заповед „всеки, който е достигнал до възрастта на различаването, трябва да изповяда поне един път годишно тежките грехове, които съзнава“⁵⁰. Който съзнава, че е извършил смъртен грях, не може да приеме Светото Причастие, дори и ако изпитва голямо съкрушение, без предварително да е получил опрощение чрез тайнството⁵¹, освен ако има някакъв сериозен мотив, за 2042 1385

⁴⁶ Вж. Рим. 12-15; 1 Кор. 12-13; Гал. 5; Еф. 4-6.

⁴⁷ Вж. Изх. 20, 17; Мат. 5, 28.

⁴⁸ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, с. 5: DS 1680.

⁴⁹ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, с. 5: DS 1680; вж. SANCTUS HIERONYMUS, *Commentarius in Ecclesiasten* 10, 11: CCL 72, 338 (PL 23, 1096).

⁵⁰ CIC canon 989; вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, с. 5: DS 1683; ID., Sess. 14^a, *Canones de sacramento Paenitentiae*, canon 8: DS 1708.

⁵¹ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 13, *Decretum de ss. Eucharistia*, с. 7: DS 1647; *Ibid.*, canon 11: DS 1661.

да се причасти, и не е възможно да отиде при изповедника⁵². Децата трябва да приемат тайнството Покаяние, преди да приемат за първи път светото Причастие⁵³.

1783 1458 Макар и да не е абсолютно необходимо, изповядването на ежедневните грешки (простителните грехове) все пак горещо се препоръчва от Църквата⁵⁴. В действителност редовното изповядване на простителните грехове ни помага да формираме нашата съвест, да се борим против нашите лоши наклонности, да позволим да бъдем лекувани от Христа, да напредваме в духовния живот. Като получаваме по-често чрез това тайнство дара на милосърдието на Отца, ние започваме да се стремим да бъдем милостиви като него⁵⁵:

2468 „Този, който изповядва своите грехове, вече е с Бога. Бог порицава твоите грехове; ако ти също ги порицаваш, ти се свързваш с Бога. Човекът и грешникът са, така да се каже, две действителности: когато чуваш да се говори за човека, Бог е този, Който го е направил; когато чуваш да се говори за грешника, човек е този, който сам го е направил. Унищожил това, което си направил, за да спаси Бог това, което Той е направил Когато започнеш да презираш това, което си направил, едва тогава започват твоите добри дела, защото порицаваш твоите лоши дела. Началото на добрите дела – това е изповядването на лошите дела. Ти твориш правдата и вървиш към Светлината.“⁵⁶

УДОВЛЕТВОРЕНИЕ

2412 1459 Много от греховете причиняват вреда на ближния. Трябва да се направи възможното да я поправим (да възстановим откраднатите неща, да възстановим честта на този, който е бил наклеветен, да излекуваме раните). Обикновената справедливост изисква това. Но грехът наранява и отслабва повече самия грешник, както и неговите връзки с Бога и с ближния. Опрощението премахва греха, но не поправя всички нередности, които грехът е причинил.⁵⁷ Освободен от греха, грешникът трябва да възстанови също пълното си духовно

⁵² Вж. CIC canon 916; CCEO canon 711.

⁵³ Вж. CIC canon 914.

⁵⁴ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 5: DS 1680; CIC canon 988, § 2.

⁵⁵ Вж. *Лук.* 6, 36.

⁵⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *In Iohannis evangelium tractatus* 12, 13: CCL 36, 128 (PL 35, 1491).

⁵⁷ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, canon 12: DS 1712.

здраве. Следователно той трябва да направи нещо повече, за да поправи своите грехове; той трябва да „удовлетвори“ по подходящ начин или „да изкупи“ своите грехове. Това се нарича „Удовлетворение“.

1460 *Удовлетворението*, което изповедникът налага, трябва да държи сметка за личното състояние на разкайващия се и да търси неговото духовно добро. То трябва да отговаря колкото е възможно повече на тежестта и на природата на направените грехове. То може да се състои в молитва, подаяние, в милосърдни дела, в служба на ближния, в лични лишения и жертви и особено в търпеливото приемане на кръста, който трябва да носим. Подобни удовлетворения помагат да приемем образа на Христос, който единствен изкупи нашите грехове⁵⁸, един път за винаги. Те ни позволяват да станем сънаследници на възкръсналия Христос, „ако с него страдаме“ (*Рим.* 8, 17; 59)⁵⁹.

„Но това удовлетворение, с което трябва да заплатим за нашите грехове, е възможно да се изпълни само чрез Исус Христос; такива, каквито сме, сами не можем нищо, но с помощта на „Този, Който ни укрепява, ние можем всичко“⁶⁰. Човек не притежава нищо, с което да се хвали, но всяка наша „похвала“ е в Христос, в Когото ние даваме удовлетворение, като носим „плодове, достойни за Покаяние“⁶¹, които черпят своята сила в Него; Той ги поднася на Отца и благодарение на Него те са приети от Отца.“⁶²

VIII. Служителят на това тайнство

1461 Понеже Христос повери на своите апостоли длъжността на Помирението⁶³, епископите, техните наследници и свещениците, сътрудници на епископите, продължават да упражняват тази служба. В действителност епископите и свещениците по силата на тайнството Свещенство имат властта да прощават всички грехове „в името на Отца и Сина и Светаго Духа“.

1462 Опрощението на греховете ни помирява с Бога, но така също и с Църквата. Епископът, видимият глава на отделната Църква, от древ-

⁵⁸ Вж. *Рим.* 3, 25; *1 Иоан.* 2, 1-2.

⁵⁹ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, с. 8: DS 1690.

⁶⁰ Вж. *Фил.* 4, 13.

⁶¹ Вж. *Лук.* 3, 8.

⁶² CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, с. 8: DS 1691.

⁶³ Вж. *Иоан.* 20, 23; *2 Кор.* 5, 18.

ни времена справедливо е бил смятан за главния служител, който носи властта и службата на Помирението: той ръководи покаятелната дисциплина.⁶⁴ Свещениците, негови сътрудници, упражняват тази власт дотолкова, доколкото са получили задължението било от своя епископ или от по-висшестоящ монашески настоятел, било от Папата, по силата на църковното право.⁶⁵

1463 Някои изключително тежки грехове се наказват с отлъчване, най-тежкото църковно наказание, което забранява приемането на тайнствата и участието в някои църковни действия⁶⁶, така че съгласно църковното право опрощение може да се получи само от Папата, местния епископ или свещеници, упълномощени от тях.⁶⁷ В случай на опасност от смърт всеки свещеник, дори и лишен от правото да изповядва, може да прости всякакъв грях⁶⁸ и всякакво отлъчване.

1464 Свещениците трябва да окуражават вярващите да пристъпват към тайнството Покаяние и трябва да са на разположение да дават това тайнство всякога, когато християните го поискат по разумен начин.⁶⁹

1465 Като отслужва тайнството Покаяние, свещеникът изпълнява службата на добрия пастир, който търси загубената овца; службата на добрия самарянин, който превръзва раните; на бащата, който очаква блудния си син и го приема при завръщането му; на справедливия съдия, който действа без оглед на личности и чиято присъда е едновременно справедлива и милостива. Накратко, свещеникът е знак и инструмент на милосърдната любов на Бога към грешника.

1466 Изповедникът не е господар, а слуга на опрощението Божие. Служителят на това тайнство трябва да се присъедини към намерението и милосърдието на Христос.⁷⁰ Той трябва да има доказани познания за християнското поведение, опит в човешките дела и уважение и деликатност към този, който е паднал; той трябва да обича

⁶⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 26: AAS 57 (1965) 32.

⁶⁵ Вж. CIC canones 844. 967-969. 972; CCEO canon 722, §§ 3-4.

⁶⁶ Вж. CIC canon 1331; CCEO canones 1431. 1434.

⁶⁷ Вж. CIC canones 1354-1357; CCEO canon 1420.

⁶⁸ Вж. CIC canon 976; pro peccatorum vero absolutione, CCEO canon 725.

⁶⁹ Вж. CIC canon 986; CCEO canon 735; CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 13: AAS 58 (1966) 1012.

⁷⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 13: AAS 58 (1966) 1012.

истината, да бъде верен на Поучителната власт на Църквата и търпеливо да води каещия се с към изцеление и пълна зрялост. Той трябва да се моли и да поиска удовлетворение за него, като го повери на милосърдието на Господа.

1467 Като се имат предвид деликатността и величието на тази служба и уважението, дължимо на лицата, Църквата заявява, че всеки свещеник, който слуша изповеди, е задължен под страх от най-тежко наказание да пази абсолютна тайна за греховете, които разкайващите се са му изповядали.⁷¹ Той не може да използва сведения за живота на каещия се, които е узнал при изповедта. Тази тайна, която не допуска изключения, се нарича „сакраментален печат“, защото това, което разкайващият се е открил на свещеника, остава „запечатано“ чрез тайнството. 2490

IX. Въздействията на това тайнство

1468 „Цялата действителност на Покаянието е в това, че ни възстановява в благодатта на Бога и ни съединява с Него в едно висше приятелство.“⁷² Следователно целта на това тайнство и резултатът от него са *помирението ни с Бога*. При тези, които получават тайнството Покаяние със съкрушено сърце и в религиозно благоразположение, „то е последвано от мира и спокойствието на съвестта за голяма духовна утеха“⁷³. И наистина, тайнството на помирението с Бога носи истинско „духовно възкресение“, връща достойнството и благата на живота на Божиите чеда, от които най-скъпоценното е приятелството с Бога.⁷⁴ 2305

1469 Това тайнство ни *помирява с Църквата*. Грехът накърнява и нарушава братското общение. Тайнството Покаяние го поправя или възстановява. В този смисъл то не лекува само този, който е възстановен в църковното общение, но има и животворно въздействие върху живота на Църквата, която е страдала от греховете на всеки един от нейните членове.⁷⁵ Възстановен или утвърден в общението на светците, грешникът се 953

⁷¹ Вж. CIC canones 983-984. 1388, § 1; CCEO canon 1456.

⁷² Вж. *Catechismus Romanus*, 2, 5, 18: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 297.

⁷³ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 3: DS 1674.

⁷⁴ Вж. *Лук.* 15, 32.

⁷⁵ Вж. *1 Кор.* 12, 26.

- 949 подкрепя от обмяната на духовните блага между всички живи членове на Тялото Христово, независимо дали още правят своето земно поклонничество, или са вече в небесното отечество⁷⁶:

„Трябва да допълним, че помирието с Бога има като последица и други помирения, които имат оздравително въздействие върху други вреди, причинени от греха: простеният разкайващ се се помирява със самия себе си в дълбините на своето същество, където възстановява своята собствена вътрешна истина; той се помирява с братята си, които по някакъв начин е обидил и наранил; помирява се с Църквата; помирява се с цялото творение.“⁷⁷

- 678, 1039 1470 В това тайнство грешникът, като се представя пред милосърдния съд на Бога, *предварва* по особен начин *съда*, пред който ще бъде изправен в края на този земен живот. Защото сега, в този живот, ни е дадена възможността да изберем между живота и смъртта и само по пътя на обръщането можем да влезем в Царството, откъдето ни изключва тежкия грях.⁷⁸ Като се обръща към Христос с покаяние и вяра, грешникът преминава от смърт към живот и не дохожда на съд (*Иоан. 5, 24*).

Х. Индулгенциите

1471 Учението и практиката на индулгенциите в Църквата са тясно свързани с въздействията на тайнството Покаяние.

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА ИНДУЛГЕНЦИЯТА?

„Индулгенцията е опрощение пред Бога на временното наказание за греховете, чиято вина е вече заличена, опрощение, което добре разположеният вярващ получава при определени обстоятелства чрез действието на Църквата, която като разпоредител на изкуплението раздава и прилага чрез своята власт, съкровището на удовлетворенията на Христос и на светците.“⁷⁹

„Индулгенцията е частична или пълна според това дали освобождава частично или напълно от временното наказание за греха.“⁸⁰ „Всеки вярващ може да получи индулгенции за себе си или да ги предостави за умрелите.“⁸¹

⁷⁶ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48-50: AAS 57 (1965) 53-57.

⁷⁷ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Reconciliatio et poenitentia*, 31, § V: AAS 77 (1985) 265.

⁷⁸ Вж. *1 Кор.* 5, 11; *Гал.* 5, 19-21; *Деян.* 22, 15.

⁷⁹ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, Normae, 1: AAS 59 (1967) 21.

⁸⁰ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, Normae, 2: AAS 59 (1967) 21.

⁸¹ Вж. CIC canon 994.

НАКАЗАНИЯТА ЗА ГРЕХА

1472 За да се разбере това учение и тази практика на Църквата, трябва да се има предвид, че *последствията* на греха са две. Тежният грях ни лишава от общение с Бога и оттам той ни прави негодни да постигнем вечния живот. Лишаването от него се нарича „вечно наказание“ за греха. От друга страна, всеки грях, дори и простителен, създава порочна привързаност към творенията, която се нуждае от пречистване било тук на земята, било след смъртта, в състоянието, което се нарича Чистилище. Това пречистване освобождава от това, което се нарича „временно наказание“ за греха. Тези два вида наказание не трябва да се схващат като начин на отмъщение, наложено от Бога отвън, а като последици от самата природа на греха. Едно обръщане, породено от пламенно милосърдие, може да постигне пълно пречистване на грешника до такава степен, че да не подлежи повече на никакво наказание.⁸²

1861

1031

1473 Прощката за греха и възстановяване на общението с Бога имат за цел опрощението на вечното наказание за греха. Обаче временното наказание за греха остава. Християнинът трябва да се старее, като понася търпеливо страдания и различни изпитания и като посрещне спокойно смъртта си в определения ден, да приеме като благодат тези временни наказания за греха. Чрез дела на милосърдие и благотворителност, както и чрез молитва и различни форми на покаяние, той трябва да се старее да се отърси окончателно от „стария човек“ и да се облече в „новия човек“.⁸³

2447

В ОБЩЕНИЕТО НА СВЕТЦИТЕ

1474 Християнинът, който иска да се пречисти от греха и да се освети с помощта на Божията благодат, не се чувства сам. „Животът на всяко едно от Божиите чедра се оказва свързан по един удивителен начин в Христос и чрез Христос с живота на всички останали братя християни в свръхестественото единство на мистичното Тяло Христово, като в една мистична личност.“⁸⁴

946-959

795

1475 В общението на светците „между верните съществуват такива, които притежават небесното отечество, такива, които са допуснати да изкупят грешките си в Чистилището, и такива, които още странстват по земята – една постоянна връзка на любов и щедра подялба на всички блага“⁸⁵. В този удивителен обмен светостта на единия принася полза на другите много повече, от-

⁸² Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Canones de sacramento Paenitentiae*, canones 12-13: DS 1712-1713; Id., Sess. 25^a, *Decretum de purgatorio*: DS 1820.

⁸³ Вж. *Ep.* 4, 24.

⁸⁴ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, 5: AAS 59 (1967) 11.

⁸⁵ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, 5: AAS 59 (1967) 12.

колкото щетата, която грехът на един може да причини на другите. По този начин общението със светците помага на разкаялия се грешник много по-скоро и по-действено да се пречисти от наказанията за греха.

617 1476 Тези духовни блага на общението на светците се наричат също *съкровище на Църквата*, „което не е съкровище от блага, както е с материалните богатства, натрупани през вековете, но което е една безкрайна и неизчерпаема ценност, която имат пред лицето на Бога удовлетворенията и заслугите на Христос, нашия Господ, пожертван, за да бъде човечеството освободено от греха и да достигне до общение с Бога. Само в Христос, нашия Изкупител, се намират в изобилие удовлетворенията и заслугите на неговото изкупление“.⁸⁶

969 1477 „Към това съкровище също така принадлежи наистина безкрайната, неизмерима и винаги нова ценност, която имат пред Бога молитвите и добрите дела на блажената Дева Мария и на всичките светци, които са се осветили чрез благодатта на Христос, като са следвали неговите стъпки и са изпълнили едно дело приятно на Отца; така че, като са работили за своето собствено спасение, те са допринесли и за спасението на своите братя в единството на мистичното Тяло.“⁸⁷

ПОЛУЧАВАНЕ НА БОЖИЯТА ИНДУЛГЕНЦИЯ ЧРЕЗ ЦЪРКВАТА

981 1478 Индулгенцията се придобива чрез Църквата, която по силата на властта си да връзва и да развързва, дадена ъ от Исус Христос, се застъпва в полза на християнина и му отваря съкровището от заслугите на Христос и на светците, за да получи от Отца на милосърдието опрощението за временните наказания, дължащи се на неговите грехове. По този начин Църквата иска не само да помогне на този християнин, но също така да го подбуди към дела на благочестие, покаяние и милосърдие.⁸⁸

1032 1479 Тъй като починалите верни, отправили се по пътя на своето пречиставане, са също членове на общението на светците, ние можем да им помогнем освен с всичко друго, като издействаме за тях индулгенции, така че починалите да бъдат освободени от временните наказания, които изтърпяват за своите грехове.

⁸⁶ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, 5: AAS 59 (1967) 11.

⁸⁷ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, 5: AAS 59 (1967) 11-12.

⁸⁸ Вж. PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, 8: AAS 59 (1967) 16-17; CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 25^a, *Decretum de indulgentiis*: DS 1835.

XI. Отслужване на тайнството Покаяние

1480 Както всички тайнства и Покаянието е едно литургично действие. Неговото отслужване обикновено съдържа следните елементи: поздрав и благословение от свещеника; четене на Словото Божие, за да се осветли съвестта и да се подбуди съкрушението; насърчение към разкаяние; изповед, която признава греховете и ги казва на свещеника; даване и приемане на наказание; опрощение от страна на свещеника; възхвала на благодарението и отпуст с благословение от свещеника.

1481 Византийската Литургия познава няколко начина на опрощение в молитвената форма, които по удивителен начин изразяват тайната на прощката: „Нека Бог, Който чрез пророк Натан прости на Давид, когато той изповяда своите грехове, и на Петър, когато плака горчиво, и на грешницата, когато изми със сълзи нозете Му, и на митаря, и на блудния син, същият този Бог да ви прости чрез мене, грешника, в този живот и в другия и да не ви осъди, когато се явите пред Неговия страшен съд; Той е благословен во веки веков. Амин.“⁸⁹ 1449

1482 Тайнството Покаяние може да се отслужва в рамките на едно *общо богослужебно събрание*, в което подготовката за изповед се прави заедно и се отдава общо благодарение за получената прошка. Тук личната изповед на греховете и индивидуалното опрощение са включени в Литургията на Словото Божие с четене и проповед, общо изпитване на съвестта, обща молитва за опрощение, прочитане на „Отче наш“ и общо благодарение. Такова общо отслужване изразява по-ясно църковния характер на покаянието. Какъвто и да бъде обаче начинът на неговото отслужване, тайнството Покаяние поради самата си природа винаги е едно литургично, следователно църковно и публично действие.⁹⁰ 1140

1483 В случай на крайна необходимост може да се прибегне до *общо отслужване на Покаянието с обща изповед и общо опрощение*. Подобна крайна нужда може да възникне при непосредствена смъртна опасност, когато свещеникът или свещениците нямат достатъчно време да изслушат изповедта на всеки разкайващ се. Крайна нужда може да се появи и когато броят на разкайващите се е толкова голям, че няма достатъчно изповедници, за да изслушат по 1401

⁸⁹ Εὐχολόγιον τὸ μέγα (Athens 1992) p. 222.

⁹⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 2627: AAS 56 (1964) 107.

подходящ начин и за необходимото време индивидуалните изповеди, така че каещите се, не по-тяхна вина, биха били лишени за дълго от благодатта на тайнството или от светото Причастие. В подобни случаи, за да бъде валидно опрощението, верните трябва да намерят удобен случай индивидуално да изповядат техните тежки грехове в подходящо за тях време.⁹¹ Единствено епархийският епископ може да реши дали съществуват необходимите условия за общо опрощение.⁹² Голямо стичане на вярващи по повод на големи празници или пък при поклонничество не представляват случай на такава крайна необходимост.⁹³

1484 Пълната индивидуална изповед, последвана от опрощение, остава единственият обичаен начин, чрез който вярващите се помиряват с Църквата и с Бога, освен ако физическа или морална пречка ги освобождава от такава изповед.⁹⁴ За това има дълбоки причини; Христос действа във всяко тайнство. Той се обръща лично към всеки грешник: „Чедо, прощават ти се греховете“ (Марк. 2, 5); Той е лекар, Който се скланя над всеки болен, който има нужда от Него,⁹⁵ за да го лекува. Той го вдига отново и го връща в братското общение. Така че личната изповед е най-изразителната форма на помирението с Бога и с Църквата.

Накратко

1485 *„Вечерта на Пасхата, Господ се яви на апостолите и им каза: „Приемете Духа Светаго. На които простите греховете, тям ще се простят; на които задържите, ще се задържат“ (Иоан. 20, 22-23).*

1486 *Опрощението на греховете, извършени след Кръщението, се дава чрез отделно тайнство, наречено Тайнство на обръщането, изповедта, покаянието и помирението.*

1487 *Който греши, наранява честта на Бога и неговата любов, собственото си достойнство на човек, призван да бъде чедо Божие, и духовното благополучие на Църквата, за която всеки християнин трябва да бъде жив камък.*

⁹¹ Вж. CIC canon 962, § 1.

⁹² Вж. CIC canon 961, § 2.

⁹³ Вж. CIC canon 961, § 1, 2.

⁹⁴ Вж. *Ordo Paenitentiae*, Praenotanda, 31 (Typis Polyglottis Vaticanis 1974) p. 21.

⁹⁵ Вж. Марк. 2-17.

- 1488 *В очите на вярата никое зло не е по-тежко от греха и няма нищо с по-тежки последици за самите грешници, за Църквата и за целия свят.*
- 1489 *Възвръщането на общението с Бога, след като е било изгубено поради греха, е движение, породено от благодатта на Господа, изпълнен с милосърдие и грижа за спасението на хората. Трябва да измолваме този скъпоценен дар както за самите нас, така и за останалите.*
- 1490 *Пътят за завръщане към Бога, наречен обръщане и покаяние, включва болка и отвърщане от извършените грехове, както и твърдо решение да не грешим повече в бъдеще. Обръщането засяга миналото и бъдещето; то се подхранва от надеждата в божественото милосърдие.*
- 1491 *Тайнството Покаяние се състои от съвкупността на три действия, извършени от каещия се, и от опрощението от страна на свещеника. Действията на каещия се са: съкрушение, изповед, или казване на греховете пред свещеника, и решение да се изпълни удовлетворението (епитимия).*
- 1492 *Разкаянието (наречено още съкрушение) трябва да бъде вдъхновено от мотиви, произтичащи от вярата. Ако разкаянието е породено от любов към Бога, то се нарича „съвършено“; ако се основава на други мотиви, се нарича „несъвършено“.*
- 1493 *Този, който иска да получи помирение с Бога и с Църквата, трябва да изповяда пред свещеника всички тежки грехове, които той още не е изповядал и за които си спомня след грижливо изпитване на съвестта. Без да бъде само по себе си необходимо, изповядването на простителните слабости е все пак горещо препоръчвано от Църквата.*
- 1494 *Изповедникът предлага на каещия се изпълнението на някои действия за „удовлетворение“ или за „епитимия“ с оглед да се поправят щетите, причинени от греха, и да се възстановят навиците, присъщи на Христовия ученик.*
- 1495 *Само свещениците, които са получили от Църковните власти правото да прощават, могат да дават опрощение на греховете в името на Христос.*
- 1496 *Духовните въздействия на тайнството Покаяние са:*

- помирение с Бога, чрез което каещият се възстановява благодатта;
 - помирение с Църквата;
 - опрощение на вечното наказание, заслужено поради смъртните грехове;
 - опрощение, поне отчасти, на временните наказания като последица от греха;
 - мир и спокойствие на съвестта, както и духовно утешение;
 - нарастване на духовните сили за християнската борба.
- 1497 *Индивидуалната и пълна изповед на тежките грехове, последвана от опрощението, остава единственото обичайно средство за помирение с Бога и с Църквата.*
- 1498 *Чрез индулгенциите вярващите могат да получат за себе си, а също и за душите в чистилицето, опрощение за временните наказания, които са последица от греха.*

Член 5

ПОМАЗВАНЕ НА БОЛНИТЕ – ЕЛЕОСВЕЩЕНИЕ

1499 „Чрез Светото помазване на болните и чрез молитвата на свещениците цялата Църква препоръчва болните на страдащия и прославен Господ, за да ги облекчи и спаси. Нещо повече, тя ги насърчава да се присъединят свободно към страданието и смъртта на Христос, за да допринесат за благото на Божия народ.“⁹⁶

I. Неговите основания в икономеята на спасението

БОЛЕСТТА В ЧОВЕШКИЯ ЖИВОТ

1500 Болестта и страданието са били винаги между най-тежките проблеми, които поставят на изпитание човешкия живот. Чрез болестта човек се уверява в своето безсилие, в своите ограничени възможности и своята преходност. Всяка болест ни кара да очакваме смъртта.

1501 Болестта може да доведе до безпокойство, затваряне в себе си, понякога дори до отчаяние и бунт срещу Бога. Но тя може да направи

⁹⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

личността по-зряла и да помогне да разграничи в своя живот това, което е несъществуващо, за да се обърне към съществуващото. Твърде често болестта предизвиква търсене на Бога, връщане към Него.

БОЛНИЯТ ПРЕД ЛИЦЕТО НА БОГА

1502 Човекът от Стария Завет изживява болестта си пред лицето на Бога. Пред Бога той се жалва от болестта си⁹⁷ и от Него, Господаря на живота и смъртта, измолва изцеление.⁹⁸ Болестта става път за обръщане⁹⁹ и опрощението на Бога бележи началото на оздравяването.¹⁰⁰ Израил вижда, че болестта е по тайнствен начин свързана с греха и със злото и че верността към Бога, съгласно Закона, връща живота: „Защото аз съм Господ, целител твой“ (*Иzx.* 15, 26). Пророкът смътно долавя, че страданието може да има изкупителна сила за греховете на другите.¹⁰¹ Накрая Исая известява, че Бог ще доведе за Сион време, в което ще прости всяка грешка и ще излекува всяка болест.¹⁰²

164
376

ХРИСТОС – ИЗЦЕЛИТЕЛЯТ

1503 Състраданието на Христос към болните и неговите многобройни изцеления на болни от всякакъв вид¹⁰³ са красноречиво доказателство за това, че „Бог посети Своя народ“¹⁰⁴ и че Царството Божие е близко. Исус има силата не само да лекува, но и да прощава греховете¹⁰⁵: Той е дошъл да лекува целия човек, душата и тялото; Той е лекарят, от Когото болните имат нужда.¹⁰⁶ Неговото съчувствие към всички страдащи отива толкова далече, че Той се отъждествява с тях: „болен бях и Ме посетихте“ (*Мат.* 25, 36). Неговата особена любов към недъгавите не е престанала във вековете да събужда специалното внимание на християните спрямо тези, които страдат в своето тяло и душа. Това внимание стои в основата на неуморните усилия за облекчаване на техните болки.

549
1421
2288

⁹⁷ Вж. *Пс.* 37.

⁹⁸ Вж. *Пс.* 6, 3; *Ис.* 38.

⁹⁹ Вж. *Пс.* 37, 5; 38, 9. 12.

¹⁰⁰ Вж. *Пс.* 31, 5; 106, 20; *Марк.* 2, 5-12.

¹⁰¹ Вж. *Ис.* 53, 11.

¹⁰² Вж. *Ис.* 33, 24.

¹⁰³ Вж. *Мат.* 4, 24.

¹⁰⁴ Вж. *Лук.* 7, 16.

¹⁰⁵ Вж. *Марк.* 2, 5-12.

¹⁰⁶ Вж. *Марк.* 2, 17.

1504 Исус често изисква от болните да вярват.¹⁰⁷ За да лекува, Той
 си служи със знаци: слюнка и възлагане на ръцете¹⁰⁸, кал и измива-
 695 не¹⁰⁹. Болните се стараят да го докоснат¹¹⁰, „защото от Него излиза-
 1116 ше сила и изцеляваше всички“ (Лук.6, 19). По същия начин в тайн-
 ствата Христос продължава да ни „докосва“, за да ни лекува.

1505 Трогнат от толкова страдания, Христос се оставя не само да бъде
 докоснат от болните, но Той прави Свои техните страдания: „Той взе
 върху Си нашите немощи и понесе болестите.“¹¹¹ Но Той не излекува
 всички болни. Неговите изцеления бяха знак за идването на Царството
 440 Божие. Те известяваха едно по-радикално изцеление: победата над греха
 и смъртта чрез Пасхата. На Кръста Христос взе върху себе си цялата
 тежест на злото¹¹² и понесе „греха на света“ (Иоан.1, 29), от който бол-
 естта е само последица. Чрез страданието и смъртта си на Кръста Христос
 307 придаде нов смисъл на страданието: то може занаяпред да ни преобрази в
 Него и да ни присъедини към Неговото изкупително страдание.

„Болни изцелявайте...“

1506 Христос насърчава учениците Си да Го следват, като сами
 поемат своя кръст.¹¹³ Следвайки Го, те започват по нов начин да
 859 гледат на болестта и болните. Исус ги прави съобщници на Своя
 живот, отдаден на бедността и служението. Така те стават съучас-
 тници в Неговото страдание и службата на изцелението: „Те тръгна-
 ха и проповядваха покаяние, изгонваха много бесове и мнозина бол-
 ни помазваха с елей и ги изцеляваха“ (Марк. 6, 12-13).

1507 Възкръсналият Господ подновява тази поръка „С името Ми
 [...] на болни ще възложат ръце и те ще бъдат здрави“ (Марк. 16, 17-
 18) и я потвърждава чрез знаците, които Църквата извършва, като
 430 призовава Неговото име.¹¹⁴ Тези знаци показват по специален начин,
 че Исус е наистина Бог, който спасява.¹¹⁵

¹⁰⁷ Вж. Марк. 5, 34. 36; 9, 23.

¹⁰⁸ Вж. Марк. 7, 32-36; 8, 22-25.

¹⁰⁹ Вж. Иоан. 9, 6-15.

¹¹⁰ Вж. Марк. 3, 10; 6, 56.

¹¹¹ Вж. Ис. 53, 4.

¹¹² Вж. Ис. 53, 4-6.

¹¹³ Вж. Мат. 10, 38.

¹¹⁴ Вж. Деян. 9, 34; 14, 3.

¹¹⁵ Вж. Мат. 1, 21; Деян. 4, 12.

1508 Светият Дух дава на някои специална „дарба за лекуване“¹¹⁶, за да покаже силата на благодатта на Възкръсналия. Дори най-горещите молитви не винаги постигат изцеление на всички болести. Така св. Павел трябва да научи от Господа, че „стига ти Моята благодат; защото сила Ми се в немощ напълно проявява“ (2 Кор. 12, 9) и страданията, които трябва да изтърпим, могат да имат такъв смисъл: „аз допълвам в плътта си това, което липсва в страданията на Христос за Неговото тяло, което е Църквата“ (Кол. 1, 24). 798 618

1509 „Болни изцерявайте!“ (Мат. 10, 8). Това задължение Църквата получи от Господа и се старае да го изпълнява както чрез грижите, които полага за болните, така и чрез ходатайствените молитви, с която ги придружава. Тя вярва в животворното присъствие на Христос, изцелител на душите и телата. Това присъствие е особено действено в тайнствата и още повече в Евхаристията – хлябът, който дарява вечен живот¹¹⁷, за чиято връзка с телесното здраве наемква св. Павел.¹¹⁸ 1405

1510 Обаче апостолската Църква познава особен обред в полза на болните, посочен от свети Яков: „Болен ли е някой между вас, нека повика презвитерите църковни и те да се помолят над него, като го помажат с елей в името Господне. И молитвата, произлизаща от вярата, ще изцери болния и Господ ще го дигне; и грехове ако е сторил, ще му се простят“ (Иак. 5, 14-15). Преданието е признало в този обред едно от седемте тайнства на Църквата.¹¹⁹ 1117

ТАЙНСТВОТО НА БОЛНИТЕ

1511 Църквата вярва и изповядва, че между седемте тайнства съществува специално тайнство, предназначено да подкрепи тези, които са подложени на изпитание от болестта: помазването на болните:

„Това свято помазване на болните е въведено от Христос, нашия Господ, като тайнство на Новия Завет. Загатнато у Евангелист Марк¹²⁰, то

¹¹⁶ Вж. 1 Кор. 12, 9. 28. 30.

¹¹⁷ Вж. Иоан. 6, 54. 58.

¹¹⁸ Вж. 1 Кор. 11, 30.

¹¹⁹ Вж. SANCTUS INNOCENTIUS I. Epistula Si instituta ecclesiastica: DS 216; CONCILIUM FLORENTINUM, Decretum pro Armenis: DS 1324-1325; CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, Doctrina de Sacramento extremae Unctionis, c. 1-2: DS 1695-1696; Id., Sess. 14^a, Canones de extrema Unctione, canones 1-2: DS 1716-1717.

¹²⁰ Вж. Марк. 6, 13.

вече се препоръчва на верните и обявява от *Яков*, апостол и брат на Господа.¹²¹

1512 Както в източната, така и в западната литургична традиция още от древността съществуват свидетелства за помазване на болните с осветен елей. В течение на вековете помазването на болните все повече и повече се прилагало главно при тези, които са били на път да умрат. Поради тази причина то получи названието „последно помазване“. Въпреки това развитие литургията никога не е пропускала да моли Господа болният да възстанови здравето си, ако това помага за неговото спасение.¹²²

1513 Апостолското постановление „*Sacram unctionem infirmorum*“ от 30 ноември 1972 г., след Втория ватикански събор¹²³, разпореда, че оттогава насетне в римския обред трябва да се съблюдава следното:

„Тайнството Елеосвещение се дава на тежко болни, като се помазват челото и ръцете с надлежно осветен елей – маслиново или друго растително масло – като се казва веднъж: „С това свето помазване и с неговото преблаго милосърдие да ти помогне Господ с благодатта на Светия Дух. Като те освободи от греховете, да те спаси и в Своята благодат да те изцери.“¹²⁴

II. Кой получава и кой дава това тайнство?

В СЛУЧАЙ НА ТЕЖКО ЗАБОЛЯВАНЕ...

1514 Помазването на болните „не е само тайнство за тези, които се намират в края на живота. Подходящо време, за да се приеме, без съмнение настъпва, когато вярващият започва да изпада в смъртна опасност поради заболяване и физическо отпадане или от старост“¹²⁵.

1515 Ако един болен, който е получил Елеосвещението, възстанови здравето си, в случай на повторно тежко заболяване може отново да получи това тайнство, дори в хода на едно и също заболяване това тайнство може да бъде повторено, ако болестта се влошава. Умес-

¹²¹ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento extremae Unctionis*, с. 1: DS 1695. вж. *Иак.* 5, 14-15.

¹²² CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento extremae Unctionis*, с. 2: DS 1696.

¹²³ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 73: AAS 54 (1964) 118-119.

¹²⁴ PAULUS VI, Const. ap. *Sacram Unctionem infirmorum*: AAS 65 (1973) 8. Вж. CIC 847, § 1.

¹²⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 73: AAS 56 (1964) 118-119; вж. CIC canones 1004, § 1. 1005. 1007; CCEO, canon 738.

тно е да се получи Елеосвещение при предстояща тежка операция. Това важи също и за лицата в напреднала възраст, чиято слабост се задълбочава.

„...НЕКА ПОВИКА ПРЕЗВИТЕРИТЕ ЦЪРКОВНИ“

1516 Единствено свещенослужителите (епископи и свещеници) могат да дават Помазването на болните.¹²⁶ Задължение на пастирите е да поучат вярващите за ползата от това тайнство. Нека вярващите насърчават болните да викат свещеника, за да приемат това тайнство. Нека болните се подготвят да го приемат в добро разположение на духа, подпомогнати от техния пастир и от цялата църковна общност, която е призвана да обгражда по особен начин болните със своите молитви и братска загриженост.

III. Как се отслужва това тайнство?

1517 Както всички тайнства, Елеосвещението е едно литургично богослужение и е свързано с общността.¹²⁷ Независимо от това дали ще се отслужва в семейството, в болницата или Църквата, само за един болен или за цяла група от болни, твърде подходящо е то да се отслужва по време на Евхаристията, възпоменанието за Пасхата Господня. Ако обстоятелствата позволяват това, отслужването на това тайнство може да бъде предшествано от тайнството на Покаянието и последвано от тайнството на Евхаристията. В качеството си на тайнство на Пасхата Евхаристията би трябвало винаги да бъде последното тайнство на земното странстване, „предсмъртното Причастие“ за „преминаване“ към вечен живот.

1518 Слово и тайнство образуват неделимо цяло. Отслужването започва с Литургията на Словото, предшествана от деяния на Покаяние. Думите на Христос и свидетелството на апостолите събуждат вярата на болния и общността, за да изпросят от Господа силата на Духа.

¹²⁶ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de Sacramento extremae Unctionis*, c. 3: DS 1697; Id., Sess. 14^a, *Canones de extrema Unctione*, canon 4: DS 1719; CIC canon 1003; CCEO canon 739, § 1.

¹²⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 27: AAS 56 (1964) 107.

1519 Честването на тайнството съдържа следните елементи: „презвитерите църковни“¹²⁸ възлагат мълчаливо ръцете си върху болния; те се молят над болните във вярата на Църквата¹²⁹, това е собствената епиклеза на това тайнство; наказая те помазват болните с осветения елей, по възможност благословен от епископа.

Тези литургични действия показват какви благодати дава на болните това тайнство.

IV. Въздействията на това тайнство

733 1520 *Особен дар на Светия Дух.* Първата благодат на това тайнство е благодат на утеха, мир и мъжество, за да преодолеем трудностите, свързани със състоянието на тежкото заболяване или на старческата слабост. Тази благодат е дар на Светия Дух, който подновява доверието и вярата в Бога и дава сили против изкушенията на лукавия, изкушения на обезкуражавания и страх от смъртта.¹³⁰ Тази подкрепа на Господа чрез силата на Неговия Дух иска да поведе болния към оздравяване на душата, но също така и на тялото, ако е такава волята Божия.¹³¹ Нещо повече, „ако грехове е сторил, те ще му се простят“.¹³²

1535 1521 *Единение със Страданието на Христос.* Чрез благодатта на това тайнство болният получава силата и дара да се съедини по-съвършено със Страданието на Христос: той е *посветен* по особен начин, за да даде плодове чрез уподобяването си на изкупителното Страдание на Спасителя. Страданието, последица на първородния грях, получава нов смисъл: 1499 то става съучастник в спасителното дело на Исус.

953 1522 *Църковна благодат.* Болните, които приемат това тайнство, като се присъединяват доброволно към страданието и смъртта на Христос, допринасят „за благо на Божия народ“.¹³³ Като отслужва това тайнство, Църквата в общението на светците се застъпва за доброто на болния. А болният на свой ред допринася чрез благодатта на това тайнство за осветяването на Църквата и за благо на всички хора, за които Църквата страда и се принася в жертва на Бога-Отца чрез Христос.

¹²⁸ Вж. *Иак.* 5, 14.

¹²⁹ Вж. *Иак.* 5, 15.

¹³⁰ Вж. *Евр.* 2, 15.

¹³¹ CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Armenis*: DS 1325.

¹³² Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Canones de extrema Unctione*, canon 2: DS 1717.

¹³³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

1523 Подготовка за последното преминаване. Ако тайнството на Елеосвещението е определено за тези, които страдат от тежки болести и недъзи, то в още по-голяма степен е предназначено за тези, които са на път да напуснат този свят, („*in exitu vitae constituti*“) ¹³⁴, така че то се нарича още „тайнство на заминаващите си“ (*sacramentum exeuntium*) ¹³⁵. Елеосвещението завършва нашето уподобяване в смъртта и Възкресението на Христос, което Кръщението е започнало да прави. То е последното от Светите помазвания, които бележат целия християнски живот: Кръщението ни е поставило в новия живот; Миропомазването ни е подкрепило за битката в този живот. Това последно помазване ни укрепва в края на нашия земен живот със здрава крепост за последните битки преди влизането в Дома на *Отца*. ¹³⁶

V. Предсмъртното Причастие, последното тайнство на християнина (Виатикум)

1524 На тези, които са на път да напуснат този свят, освен Елеосвещението Църквата поднася Евхаристията като предсмъртно причастие. Прието в този момент на преминаване към Отца, Причастието с Тялото и Кръвта на Христос има твърде голямо значение и важност. То е семе за вечния живот и сила за възкресение, съгласно думите на Господа. „Който яде Моята плът и пие Моята кръв, има живот вечен и аз ще го възкреса в последния ден“ (*Иоан.* 6, 54). Тайнството на умрелия и възкръснал Христос, Евхаристията, тук е тайнство за преминаване от смърт към живот, от този свят към дома на *Отца*. ¹³⁷

1525 И така, както тайнствата на Кръщението, Миропомазването и Евхаристията съставят едно единство, наречено „тайнства на християнското посвещение“, може да се каже, че Покаянието, Елеосвещението и Евхаристията в качеството си на последно тайнство съставляват „тайнствата, които подготвят за Отечеството“, или тайнствата, които приключват земното странстване.

¹³⁴ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento extremae Unctionis*, c. 3: DS 1698.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento extremae Unctionis*, Prooemium: DS 1694.

¹³⁷ Вж. *Иоан.* 13, 1.

Накратко

- 1526 *„Болен ли е някой между вас? Нека повика презвитерите църковни и те да се помолят над него, като го помажат с елей в името Господне. Молитвата, произлизаща от вярата, ще изцели болния и Господ ще го дигне; И ако грехове е сторил, ще му се простят“ (Иак. 5, 14-15).*
- 1527 *Тайнството Елеосвещение има за цел да поднесе на християнина, който изпитва трудности, тясно свързани с тежко заболяване не или старост, особена благодат.*
- 1528 *Подходящ момент за получаване на Елеосвещението е времето, когато болният започне да изпада в смъртна опасност поради тежко заболяване или старост.*
- 1529 *Човек може да получи Елеосвещението винаги, когато се разболее тежко, а също така да го получи отново при влошаване на болестта.*
- 1530 *Само свещениците (презвитери и епископи) могат да дават тайнството Елеосвещение; за да го извършат, те използват благословено от епископа, или при нужда от самия отслужващ свещеник, масло.*
- 1531 *Същественото при отслужването на това тайнство се състои в помазването върху челото и ръцете на болния (в Римския обред) или върху други части на тялото (в източния обред), помазване, придружено от литургична молитва от отслужващия свещеник, който измолва специалната благодат на това тайнство.*
- 1532 *Специалната благодат на тайнството Елеосвещение има следните въздействия:*
- присъединяване на болните към страданието на Христос, за тяхно собствено добро и за доброто на цялата Църква;*
 - подкрепа, мир и сили, за да понесе по християнски страданието на болестта или на старостта;*
 - опрощение на греховете, ако болният не е могъл да го получи чрез тайнството на Покаянието;*
 - възстановяване на здравето, ако това може да помогне за духовното спасение;*
 - подготовка за преминаване към вечен живот.*